

8. 4. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Plnění smluvních závazků v době pandemie

Současná virová pandemie COVID 19 zasáhla v zásadě všechny segmenty života v České republice, a přijatá bezprecedentní opatření se v současnosti dotýkají každého z nás.

V souvislosti s rozsáhlými omezeními může docházet k nemožnosti plnění smluv. Nemožnost (neschopnost) plnění nemusí být pouze charakteru finančního, ale může se jednat například o neschopnost dodat sjednané zboží či služby, ať z Vaší strany nebo ze strany Vašeho smluvního partnera nebo částečně ležící na obou stranách. Může nastat i situace, kdy jste připraveni plnit, ale smluvní strana, která si plnění objednala, s ohledem na zastavení jejího provozu, nebude schopna dostát své části závazku.

Jaký tedy zvolit postup v situaci, kdy jedna ze smluvních stran není schopna s ohledem na probíhající pandemii dostát svým smluvním závazkům? Pokud taková situace nastane, logika většiny z nás velí, že je třeba bezodkladně kontaktovat druhou smluvní stranu a pokusit o nalezení společného řešení. Jedná se přeci o smluvního partnera, se kterým je spolupracováno a do vztahu s ním se vstupovalo, aby se vztahy úspěšně rozvíjely. Domluva je tedy tím základním atributem, který by měl být v této době akcentován.

Existují však případy, kdy domluva možná není, respektive kdy je pravděpodobné, že jedna ze smluvních stran tuto situaci neustojí a budete postaveni před situací „buď vy nebo oni“. Proto nastane-li situace, kdy nebudete schopni dostát svým závazkům, je třeba vždy postupovat obezřetně. Ve chvíli zjištění, že svým závazkům nejste schopni dostát, je třeba situaci neprodleně řešit a nestrčit hlavu do písku a doufat, že to nějak dopadne. Jednu z prvních otázek, kterou si je třeba v takové situaci položit, je, jakého segmentu a kolika smluvních vztahů se nemožnost plnění dotkne, zda bude možné poměrně pokrátit závazky, a jaké následky neplnění smlouvy by za normálních okolností následovaly, a to zejména ve vztahu ke smluvním pokutám a možnosti vzniku újmy (škody).

Dalším krokem bude rozdělení smluv na smlouvy dlouhodobé, které byly uzavřeny již dlouhou dobu před vypuknutím pandemie (resp. pro zjednodušení do konce roku 2019), dále smlouvy uzavřené do prvních opatření ve vztahu k pandemii (resp. pro zjednodušení od 1.1.2020 do 29.2.2020) a na smlouvy uzavřené již během pandemického šíření nemoci (resp. pro zjednodušení od 1.3.2020 do současnosti). U všech smluv je třeba prostudovat, zda na sebe jedna ze stran nepřevzala nebezpečí podstatné změny okolností či nevyloučila použití jiných dispozitivních ustanovení občanského zákoníku.

Pokud tedy máme uzavřené smlouvy rozděleny do těchto základních tří skupin, tak u smluv, které byly uzavřeny před vypuknutím pandemie, tedy do konce roku 2019, by mohly být naplněny podmínky podstatných změn okolností či podmínky vyvíňující se z porušení smluvních povinností. Institut podstatné změny okolností podle § 1765 občanského zákoníku umožňuje v případech, kdy

dojde k tak podstatné změně okolností, že založí v právech a povinnostech stran zvláště hrubý nepoměr znevýhodněním jedné ze stran buď neúměrným zvýšením nákladů plnění, anebo neúměrným snížením hodnoty předmětu plnění, domáhat se vůči druhé straně obnovení jednání o smlouvě. Musí se však jednat o změnu, která nemohla být rozumně předpokládána ani ovlivněna, a která nastala až po uzavření smlouvy anebo se dotčené straně objektivně stala známou až po uzavření smlouvy. Pokud se o změně smlouvy strany nedohodnou, může v této věci rozhodnout soud. Na soud se v takovém případě musíte obrátit v přiměřené lhůtě, od chvíle zjištění změny okolností, za kterou je považována lhůta **2 měsíce**.

Není však pravidlem, že nemožnost plnění bude mít vždy původ v pandemii. Proto je potřeba každý případ individuálně posoudit zejména to, jakou měrou bylo plnění smluvního vztahu pandemií zasaženo a jaký to mělo vliv na vzájemná plnění. Pokud by byl vliv pandemie marginální, nelze se podstatné změny okolností dovolávat. Stejně tak nebude úspěšné dovolání se podstatné změny okolností v případech, kdy došlo k prodlení s plněním ještě před tím, než podstatná změna okolností nastala.

Jiná situace, a zde již vysoce nejistá, nastává u smluv uzavřených v období počátku šíření nemoci, kdy každá ze smluvních stran si již mohla být vědoma, že hrozí vznik pandemie, a že do smluvního vztahu vstupuje i přes toto riziko. V takovém případě bude třeba zkoumat splnění podmínek podstatné změny okolností, či liberační důvody, zda bylo možné, s přihlédnutím k nastalé situaci, alespoň nějakým způsobem následky pandemie předvídat.

Zcela jiná situace však nastává ve chvíli, kdy dochází k uzavírání smluv nových, kde se již nelze dovolávat podstatné změny okolností, když obě strany jsou seznámeny se současnými restrikcemi a s možnostmi jejich dalšího rozšíření. Proto je třeba pečlivě zvažovat, jaké smluvní vztahy budete v současnosti uzavírat, jaké smluvní pokuty ve smlouvách sjednáte, jak omezíte odpovědnost za škodu, zda vyloučíte použití některých ustanovení občanského zákoníku, či zda jedna ze stran ponese nebezpečí podstatné změny okolností.

Je třeba uvést, že dovolávání se podstatné změny okolností nelze nadužívat ani zneužívat, tedy nelze se jí úspěšně dovolávat v případě opakujícího se stavu. Tedy například při epidemii, či z důvodu záplav, bude-li určitá pravděpodobnost její cyklické recidivy.

Ve vztahu k odpovědnosti za újmu (škodu) způsobenou porušením smluvních povinností, může být v řadě případů aplikováno ustanovení i § 2913 odst. 2 občanského zákoníku, dle kterého se osoba, která svoji smluvní povinnost porušila, zproští odpovědnosti za způsobenou škodu, pokud jí v plnění povinností zabránila dočasná nebo trvalá **mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na její vůli**.

Již jen pro úplnost uvádíme, že bude možné v některých velice omezených případech využít institut tzv. **následné nemožnosti plnění** podle § 2006 občanského zákoníku, podle kterého platí, že pokud se dluh stane po vzniku závazku nesplnitelným, zaniká závazek pro nemožnost plnění.

Do budoucna, tedy ve vztahu ke smlouvám uzavíraným v současné době (v době probíhající pandemie), proto doporučujeme do smluv začleňovat výslovná ustanovení, která Vás pro tento případ budou chránit. Může se jednat například o ustanovení o úplném vyloučení Vaší odpovědnosti za porušení smlouvy v důsledku skutečností souvisejících s pandemií, či alespoň její limitací. U smluv uzavíraných v době, kdy je existence pandemie známa, by totiž aplikace shora uvedených ustanovení občanského zákoníku o podstatné změně okolností či o nepředvídatelných a nepřekonatelných překážkách, nebyla pravděpodobně možná.

JUDr. Milan Chmelík,

advokát

Mgr. René Příhoda,

advokát

[PPS advokáti s.r.o.](#)

Velké náměstí 135/19
500 02 Hradec Králové

Tel.: +420 495 512 831-2

Fax: +420 495 512 838

e-mail: pps@ppsadvokati.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná řešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)